

ПЕШТАНСКО-БУДИМСКІЙ

СКОРОТЕЧА.

(*Courier.*)

Число 4.

Четвртакъ 14 Јануара 1843.

Год. II.

СИЛА ДУХА

СТИХОТВОРЦА.

одъ

Д. Михаиловића Т.

Превиспреный духа даръ
Стихотворца с' дике —
Да одкре груди жаръ
Кой по свуда стикже.

Будаш спава, духъ му бди,
Очи мутно гледе,
А мишленъ кое гди.
Тражи да г' одведе!

Часъ бы духъ му врно ходъ
На пучину мора,
Часъ подъ плавый неба сводъ,
Часъ по вр' гора!

Лакокрилна зданіја
По воздуху дике,
И узноси славія,
Вишаћимъ трону ближе!

А кадъ силный с' духъ следи,
И изчезне тнио,
Овь с' обзире-и-гледи
Пређе гди є био!

ПРИМЪЧАНИЕ НА СТРАНУ 289.

ЛЪТА 1842. СКОРОТЕЧЕ.

1. Истина је, да се отъ свакога глагола може начиниги причастіе (као) садашњага времена, али ово прич. ће у употребленію кодъ глагола вида совершил. зато се каже, да се може начиниги и.

пр. изнадъ ѡни, напишући, може се начинити, али тко то говори? — Кодъ Славяна, веле, не употребљава се настояще време кодъ глагола совершил. но кодъ Србала се употребљава вмѣсто исторіческогъ прошавшегъ, као што је казано у Сербск. Лѣтописи, гдѣ је говорено о томъ: како се времена глагола употребљавају,

2. Познато је, да се причастія садашњегъ времена праве отъ трећегъ лица, числа множ. но то кодъ наасъ верло злогласно излази у гдѣкоимъ глаголима и. пр. скачући, вичући, то ће злогласно, али посрѣдући, стружући ропщући, деркнући, мећући, и пр. ово је заиста непрѣятно за уво; зато бы може-быти требало у овакимъ глаголима учинити изјатіе, да се причастія праве отъ неопределеноагъ наклоненія на юћи на пр. шаптаюћи вмѣсто шапнући, роптаюћи, метаюћи, глодаюћи и пр. и то само, гдѣ исходе глаголи на жу, гу, ћу, и ћу, но и кодъ тије ће то свуда нуждно; зато нека благогласіе отсуди и. пр. стрижући, мажући ће злогласіе, а стружући ће злогласіе; — о глаголи, кои исходе на је у трећемъ лицу множ., овдѣ ће говори.

3. Зашто не каза Г. Ненадъ Новковић она два глагола, у коихъ незнака-зати садашњи време, или о коима сумња. Ќеја напредка нашега у испы

танију јзыка не може таково премолчаније одобрити.

4. Кадкадъ долази човекъ у сумњу, кои су глаголи вида совершилнога, или несовершит. и. пр. видити, чути, я бы рекао, да су обоега вида, — можно је глаголе соверши. искусити, єсу ли такови, предложивши имъ частицу ако или кадъ, и. пр. каже се: ако видимъ (*si video*), ако чуемъ (*si audivero*), а каже се и: я видимъ (*video*) чуемъ (*audio*); та-ковый је глаголь и разумѣти; може се казати: ако будемъ видіо (*si video*), но ово је описание (*circumscripſio*). Кодъ дру-ги глагола то ніє и. пр. идемъ (*eo*), не може се казати ако идемъ (*si ivero*), не-го ако поидемъ, или узыдемъ, да-ке идемъ ніје глаголь совершил. и т. то је кодъ Србаља; — а и кодъ самые Славяна гдјкои су глаголи такови, и. пр. благословити је глаголь соверши. пакъ опет се находити: и обидай благословимъ је, и благословляй благословящыя тя Господи (благословящыя је причастие настояща време-на) но ово и овимъ подобна єсу изятія, коихъ правило може обстати.

5. Оно, што Скоротеча Ореографијо Г. Живановића не одобрава стр. 293. мыслимъ да је безпутно; връ Живанович има свою ореографију, кое се придержа-ва, а друга му се наметнути не може; то напредку нашега книжества не смета; као и Виландова ореографија што не сме-та јзыку нѣмачкому.

Е. Јоанновичъ.

П У Т О В А Н Ђ

У Цариградъ и Сірию по Карлу

Тратнеру списано.

(продуженіе)

Я самъ съ тымъ благимъ увѣре-нијемъ на путъ попо, да надамномъ храни-тель бди; да ме је овай преко наустія

сретно пренео. До нѣколико сатій море се утиша, и мѣсецъ је по сглађеномъ мору зраке огледао. — Поредъ свегъ тогъ што самъ по мору путовао, я самъ нѣжанъ матрозъ, и свагда ме је, па и садъ, мука и незгода стомаха на-падала, кое ме принуди, у једну соби-цу се затворити, одакле самъ текъ дру-гій данъ, кадъ смо предѣле Боспора у-гледали, појвио се. За 36 сатій изъ нау-стіја Сулинскогъ допловисмо у Боспоръ, когъ је светлећи торонъ, изъ далека на нась блескъ одбацивао. Сви смо на по-вршъ паровоза изишли, да се величе-ственны предѣла Боспора нагледамо. Мѣ-сецъ је красоту свою по глувомъ раз-ливу мора тако величествено разли-вао; да ту красоту текъ само чувство морскогъ путника сватити може. Овде смо при тавной свѣтлости мѣсеца смо-трили старый градъ Грунезъ. — На европейскомъ брегу Столић — тврдыњ Буюк дере, и напрамъ ове видили смо Голіјатске планине. Предъ Терапомъ је-данъ громовный риќ топа дао је знакъ дунавскогъ паропловства управителю Отреди о срећномъ долазку нашемъ. — Необычно, и обаятельно появление было је: при тавной месечини необычно положена села съ турскимъ домовма и цаміјама видити. Тишина природе, блага ноћ и вкусъ Азіјатическогъ издания, тронутомъ чувствителносѹ опомену; нась на право Христіјанство, кое је овде цвѣтало. Ми-нарети, и дворови великаша сбогъ Рама-занъ-свешта текъ по на једномъ прозору освѣтлени, поредъ поноћне благе мѣсе-чине, као нѣке тамно изображеніе но-вогъ свѣта је представљало.

Год. 1840 Ноемврија 13 после поноћна два сата су била, кадъ смо у Цариградско пристаниште приспѣли. Одма смо се спа-вати разишли, да у освите дана, вели-чественъ изгледъ знаменитогъ Стамбу-ла посмотримо. Текъ што је сунце прве зраке на ове Азіјатическе предѣле уа-

зало; сви смо се на површъ Паровоза собрали, да по обаятелной панорами лѣпоту страногъ овогъ свѣта провидимо. Каква красота! о камо изкуства, камъ вѣштине пера, кое бы ово достойно описати могло! Домови различне бое, у высъ дигнуте куле цамія, изъ међу који су зелени вртови съ высокимъ кедрима умилну живость, и особыту лѣпоту издавали. У пристаништу су различни застава лађе, изъ међу који су неброени чамци прекриили море, и као нѣкай на мору сазиданый градъ су представляли. Цѣлу је ову лѣпоту обвіо плавый неба сводъ, єднимъ словомъ свакій је предметъ красота; само су люди — Турци. — Будући да је већъ био обзнати долазакъ нашъ, изслатъ буде предъ насть служитељ, који насть у Перу у пензионално заведеніе допрати, гдѣ смо по одвећу скупе новце конакъ и услугу добыли. Доцніе у домъ госпође Балбіанъ родомъ изъ Штрасбурга пре-селимо се, гдѣ смо са свакомъ угодносћу као и кодъ куће живили. Препоручуемо свакомъ саотечественику, кога бы путъ овамо донео, у овай честанъ домъ себи конакъ прибавити, гдѣ честна домаћица безъ свакогъ користолюбія трудъсвой за повольно угостенїе путника нежали.

„Мы смо у петакъ приспѣли, и будући да у овай данъ Царь у цамію одлази; нисмо пропустили прилику видити га. Мѣсто заузимо на улицы, крозъ којо ће у оближну цамію богомоленія ради проћи. Войници су двогубый редъ представљали, и єдва смо мѣста задобити могли. Већъ се приближіо долазакъ, који далеко одъ сваке восточне величествености, не особытомъ знаменитосћу назвати се може. Нѣколико коньичкихъ редохранителныхъ войника (cavasse) отворили су долазакъ. По томъ слѣдовали Министери два и два; виши чиновници дворски, Паше, сви на конима. За овымма су вођени оседлани кони Султанови,

који лѣпотомъ и порекломъ нису особити. При концу је самъ Царь на коню яшio. На глави је плаветнымъ ройтама извезенъ, и діамантомъ блистателанъ првень фесъ имао. Плаветно япунце съ правомъ орглицомъ, коя је діамантима извезена была. Султанъ старіи изгледа, негъ што је, и не 19, но 26 година реко бы да има. Боя лица му је жуто-бледа, помало богинявъ, и већъ велику црну браду има.

Јоштъ у истый данъ смо се посланику Аустріјскомъ прејвили, одъ когъ смо тай гласъ добыли; да ћемо насть четвртъ войничка чиновника, којима је допушено, да їа време рата противъ Мехмеда Аліја Порти на услуги будемо, јоштъ оно вече приступъ кодъ Султана добыти. У седамъ сатіј увече, съ єднимъ посланичества нашегъ чиновникомъ и првимъ Порте толмачомъ начамцу посланичества Папиногъ у Бешикташъ, Резиденцију Султанову, превеземо се. Крозъ тамно предзидије преплисмо у Палату, гдѣ настъ је Риза, дворскій Паша и Маршалъ, предусро. Ту сунась дуваномъ и кафомъ дворили. По обичномъ вопросу о стану здравља и путовања запыта настъ, како намъ се Цариградъ допада? Ђданъ између настъ рече, да одъ 14 године, како је у Цариграду био, до садъ се велика промѣна учинила. Накоје му Риза Паша одговори; да онъ то мысли: ма колико Турке варварима називали, они више то нису. Почести ради оружје латећи войници явили су долазакъ Посланика нашегъ, и мы смо съ њимъ къ Министеру Решідѣ Паши отишли, комъ настъ је по єдиногъ показао. Решідѣ Паша настъ је особытимъ дружелобијемъ пріјмio, стискиваюћи намъ руку умиљно, французскимъ јзыкомъ нѣколико намъ је обvezателны рѣчји изказао. Одавде смо позвани, да у средње зданіе, гдѣ самъ Султанъ преbyва, идемо.

(продуженіе следује)

ВЪСТИ.

Пешта. Вечернѣ торжество, кое є овде у Редутъ сали 15 Іануара было, найпрѣятнѣе увеселеніе присутствуюћи публици причинило є. Цео добытакъ на утемѣлѣнѣ заведенія сироте деце кое се у Пештанскомъ „Терезіа“ предградію налази, обратіо се. Торжество ово славио се представљаюћи: „Повратакъ краля Матеа изъ Чесске.“ Занста сваке славе и похвале достоинъ є овай лепый изборъ историческогъ доказаја; али јошти већу славу заслужує оно красно дѣло, што се добытакъ на таково заведеніе обратіо, кое на наивећу ползу роду човеческомъ служи. Досадъ се Немачка достойно славила зато, што є живе примере стародревны доказаја свомъ народу ясно представљала; садъ вакъ видимо да и Унгарска иѣнимъ леннимъ стопама слѣдовати починѣ. Штета велика, што є непрѣятно време многое особе задржало, да ни су ово лепо позориѣ видити могле!

ПУТЬ ПО СВЕТУ.

(Изкопано сокровиште.) У Шемницу случайнно се нашло сокровиште у некимъ стародревнимъ зидинама. По свой прилици, рекли бы, да оно одь времена буне Ракоціеве овде у тами закопано лежи. —

У некој француској жупанији умрла є една богата госпођа, коя є опредѣлила, да се по смрти њеної 60,000 франкіји само на то обрете, да се задушне молитве прилѣжно читаю. Но кадъ владика дозна, да є иста госпођа по смрти својој сроднике у сиромаштву оставила, то онъ заключи, да се само 6,000 франкіји на задушне молитве обрете, а други 45,000 да се међу сродницима поделе.

(Несрећни случај) Прошасте године 30 Септ. пре полдне дододо се слѣдујији несрѣћни случај у Калкути: Найстаріи сынъ Худсона ондашићъ великогъ судца отиде у дућанъ да барута купи. Онъ є по обично садашњи млади људи цигару пушio. Трговацъ му барутъ покаже; но онъ не пазећи узме пуне шаке истога, кои се искрицомъ одь његове цигаре запали и цео барутъ плаве. У истомъ магновенію ова и њной оближне

две продавище у воздухъ одлете. Обнатаельн надоше жертве нечаяне смрти. Између 35 душа 12 у онай мањъ, а 10 слѣдујоћегъ дана душу испустише. — Ова велика несрећа само изъ једине крайне неизљивости дододила се.

Принцъ Прайзскій овы се дана срећно одъ велике опасности избавио. Онъ сирћъ ловећи зверове, ранни једногъ венра, кои се у онай ярості тако на Принца разјари, да га є одма на земљу оборио; но на велику срећу Принца одъ смрти избави овде десивши се шумаръ, кои видећи ово страшно позорије дивљу зверь на оно место убије, и Принца изъ смртне опасности избави!

СМЕСИЦЕ.

(Питомацъ Египетскій) Вицекраль Египетскій више в млады людіј своимъ трошкомъ у поглавите Европе градове шиљао, да се изобразе. Еданъ одъ овыхъ є Перзіјацъ, кои се у Флоренцији учіо. Овде се онъ съ некимъ Енглезомъ упозна, кои га као питомца Вицекраля египетскогъ отмѣнной једной енглезской фамилији препоручи. Домаћинъ га радо прими, и представи целомъ дружству, кое се онде у онай паръ налазило. Млади Перзіјацъ са три д-маћинове кћери цело време у прѣятној забави проведе. И занста ни є овомъ угледномъ младију вкусе єстетичкій недостајао; ћербо су домаћинове кћери и лепе и любвездостойне быле. Слѣдујуће ютро јви онъ своме другу, да бы радъ био синоћне лепотице изпросити. На то га Енглезъ запита, коју управо жели имати? „Све тра“ одговори онъ „и за сваку ћу одма иляду дуката положити. Паша, мой доброворъ, ништа тако не люби, као младе Британке, зато я мыслимъ, да ћу му сотымъ велику повольность ученити, ако му оне три лепотице на даръ пошиљмъ. Они ће занста на поносъ и ћигово ћаремъ служити!“

Некиј војникъ дође мало напаљъ у касарну. — „Гди ти є сабља?“ запита га капетанъ. — „Ахъ Господинъ капетанъ — — „„Но, шта є?“ Я самъ тако незадоволињъ и невалињъ — „ „Оћешъ ли ты еданъ путъ казати“ — , Е, кадъ желите Г. капетану, да знаете — я самъ тако невалијо и са мномъ незадоволињъ био, да самъ є себи крозъ тѣло претерао. — Онъ јо є продао, новце поцјо, дакле истину є казао.